

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN.

Utgiven av styrelsen för Sverges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

20:de årg. 1924.

N:r 1. Januari.

Pris 25 öre.

STRÖDDA TANKAR.

Åter stå vi inför det som vi räkna till det kommande och dröja. Men det är nog så, att vi icke kunna vid årets början, mer än någon annan dag, överskåda händelserna för ett år framåt. De stora, breda dragen av händelser kanske vi kunna förstå

ter det gå vind för våg, utan är vaken och spänstig när det gäller. Och vad som för oss varit så glädjande är särskilt kvinnornas vakenhet.

I Österrike ha arbetarekvinnorna slutit upp kring valurnorna i en utsträckning som på sina håll med

lamentet kommer en orienterande artikel att inflyta i nästa nummer. Där sjuder det av arbetsiver och reformlusta bland arbetarekvinnorna.

I Indien har också varit valrörelse och även där ha nu kvinnorna i en hel del stater rösträtt. Även de

EN VINTERBILD.

inriktningen utav, men det kommer alltid så många sidoinflytanden till, som förändrar bilden vi lagt upp. Däremot ha vi betydligt lättare att erinra oss vad som varit. Om vi därur kunna draga några slutsatser för kommande dagars händelser, beror naturligtvis på dess art.

I slutet av året ha två stora valrörelser ägt rum, som gett oss några ljusglimtar och förhoppningar att inte arbetareklassen sangviniskt lä-

många procent överstigit männens deltagande.

Om Englands nyligen avslutade valkampanj skrives allmänt, att det var kvinnorna som fällde utslaget. Det landets parlament får nu också ett större inslag av kvinnliga ledamöter. På annat ställe i tidningen lämnas de faktiska uppgifterna i detta hänseende.

Om de österrikiska kvinnliga soc.-dem. ledamöternas ställning i par-

synas ha förstätt dess värde och i stor utsträckning gått till valurnorna.

Det är vad som skett. Helt naturligt känner man sig mera optimistisk inför den stundande valrörelsen här i Sverige både som socialdemokrat och kvinna, genom de lyckliga utgångar som dessa val fått. Visserligen äro förhållandena där annorlunda, mera pressande för arbetareklassen, men vi ha heller inga

sötebrödsdagar haft eller kunna vänta oss få. Och det beprisade genombrottet av människovärdet, som vi trots inneslutet i åttatimmarslagens och rösträttsreformens genomförande, är det ganska klenligt med. Vi ha minsann inga lagrar att vila på, utan måste alltid hålla sinnet spänstigt och i form till aktion.

En liten notis i pressen kan mer än långa utredningar ge en rätt klar föreställning om hur litet aktning det finnes för människan, när hon befinner vara en nödställd arbetare. Det som gjorde svedan i bröstet skarpast var icke bondens oförskämdhet att begära att arbetaren skulle ha sin sovplats i svinstian, utan arbetsförmedlingens vilja att mannen skulle vara nöjd. Det synes icke finnas något i statuterna, som säger under vilka förhållanden en arbetare får neka mottaga arbete, utan att mista arbetslöshetsunderstödet.

I de sista dagarna av året ha "tre vise män" kommit från Österland och givit oss en optimistisk syn på förhållandena i Ryssland. Och det var nog för många en överraskande julgåva, så nattsvart som allt utmålats att vara där. Men för dem som något följt med händelsernas utveckling, har det naturligtvis inte varit främmande att livet åter börjat pulsera. Lidandets bågare har syns mera bräddfull och djup för det landets folk än de andra krigsförande. Det var så mycket av inre ruttenhet, som måste brännas bort, för att livet åter skulle kunna spira.

Vi få väl hoppas att det som nu delgives är riktigt och att ryska folket nu får bygga upp sitt land i en sund politisk och samhällig atmosfär.

Från Tyskland spana vi dock förväntningsfullt efter några "vise mäns" glada budskap. Där synes det ännu vara långt till botten i bågaren. Men hur det landet skall se ut efter att ha tömt densamma, om folket där skall lika snabbt kunna höja sig ur askan och börja det nya livet, därom vågar man inte profetera. Den "tyska grundligheten" tycks inom socialdemokratin ha gjort det tunga tyngre. All deras strävan till opartiskt behandlande av reaktionens drängar har ej uppskattats, utan synes oss endast bidragit till att göra det onda värre för arbetareklassen. Att arbetareklassen eller deras föregångsmän därigenom skulle röna samma höga opartiskhet har man icke haft någon känsla av, utan tvärtom vid de tillfällen som

givits, väl fått kännas vid reaktionens hat. Vi tro dock på tyska folket, att det icke kommer att böja sig under någon diktator. Ty vi förmoda att det icke är oförmåga att framskapa en sådan figur, som hittills förskonat Tyskland därifrån, utan att det är arbetareklassens sega motstånd, som gjort det omöjligt för någon att på allvar lyckas med en sådan kupp. Många andra faktorer spela väl också in härutinnan, men vi hoppas innerligen att den rätta hjälpen och lösningen skall komma till tyska folket, innan hela motståndskraften är bruten inom arbetareklassen mot reaktionen. Det är svårare att från Italien och Spanien styra rätt kurs hit upp för skutan "Parlamentsleda" och behålla kvar ombord den tillräckligt sura lukt som kan ge fart åt denna tvinsjuka. Parlamentsleda! Vad är det? Därpå kan naturligtvis givas många svar. Ett av svaren kan därför lyda så: Det är gott att ha något att krypa bakom då ens egen bekvämlighet bjuder. Och hur lätt är det icke att säga att allt inom det parlamentariska livet är humbug då man inte ids följa med. Det bästa är ju att man då varken behöver bli betraktad som dum eller naiv, utan i stället nära nog som en liten personlighet.

Hur är det nu här i Sverige? Ha vi inom arbetareklassen blivit så grundligt lurade eller har det varit alldeles omöjligt för arbetareklassen att på den parlamentariska vägen nå något av godo? Det är sant att vi inga stora händelser ha att peka på. Men är icke en nations liv sundare och stabilare då den sysslar med det inre sociala vardagsgörot, än då den ryckes och slites mellan de stora händelserna.

Till slut måste ju dock, om ett land icke helt skall gå under, även det där revolutionerna och de stora händelserna rasat, uppbyggas genom lugnt reformarbete. Och skall det då strax bli tråkigt i det landet? Helt visst kan det parlamentariska reformarbetet gå allt för makligt. Men här är det då som arbetareklassen skall vara det uppfriskande saltet och särskilt kvinnorna måste det sägas till att de skola bliva mera livaktiga och framträda mera som socialdemokrater.

Det vilar ett stort ansvar på oss. Vi ha alla förutsättningar att vara en stark faktor och i den internationella socialistiska världen vara den kraft som kan giva något till dem som behöva bistånd, ty varaktig fred

Morgonbris 1924.

Morgonbris kommer vid ingången av detta år att utvidga sitt format från tolv till sexton sidor, som betingats av nödvändigheten att få varje nummer så omväxlande som möjligt genom att kunna bereda rum och belysning för åtskilliga ämnen, som det begränsade utrymmet ej tillåtit.

Redaktionen har från tidningens läsekrets mottagit flera olika önskemål, som vi finna beaktansvärda och skola i viss mån tillmötesgå.

Sålunda ämna vi införa saker av mera speciellt intresse för hemmen och husmödrarna.

Vidare skola vi införa något mera av lättare läsning i form av noveller, berättelser och skisser etc.

Framförallt skall dock Morgonbris som hittills befästa och utveckla sin ställning som organ för den socialdemokratiska kvinnörelsen.

Priset blir som förut, då vi hoppas på ökad spridning, som ger större upplaga.

Vi förlita oss på medlemmarnas intresse för sin tidning och att alla skola bliva goda medhjälpare att få den spridd i allt vidare kretsar av kvinnor, som ännu stå likgiltiga och oförstående för vårt arbete och våra idéer.

Tidningen Morgonbris får ej stanna vid att vara den sammanhållande länken, den måste även vara vägrödjaren.

Och med tack för allt gott samarbete under det gamla året, uttala vi önskan om att Morgonbris i sitt 20:de år skall vinna tusenden nya läsare och anhängare.

Red.

och försoning kan endast genom starka arbetareörelser över hela världen komma till verklighet. Och var är då arbetarekvinnans plats, om icke inom den största fredsfaktorn: Socialdemokratien.

S. V.

Kata Dalström.

Som våra läsare redan genom dagspressen erfarit, avled fru Kata Dalström den 11 dec. i Stockholm efter tre veckors sjukläger i svårt hjärtfel. Hon hade de senaste månaderna varit klen och överanstängd och känt sig trött, en trötthet som endast i döden fann vila. Hon var vid sin död nära 65 år gammal.

Med Kata Dalström har en kvinna av sällsynt intelligens, en stor och god människa gått ur tiden. Hennes manande röst har nu tystnat för alltid, men hon har efterlämnat ett livsverk av ovanskelig betydelse för svensk arbetarerörelse.

Kata Dalström var född inom en borgerlig, förmögen släkt, och gifte sig vid tjuguar års ålder med ingenjören G. Dalström. Redan tidigt sysslade hon med litterära och sociala spörsmål, och deltog under några år i den borgerliga radikala kvinnorörelsen. Dock, gränserna inom denna rörelse blevo henne snart för snäva. Den under dessa år uppblomstrand socialdemokratiska arbetarerörelsen fångade snart hennes hela intresse. Efter grundliga studier i socialismens teorier, lärosatser och dagsprogram fann hon att denna väg var den enda som kunde leda fram till folkens befrielse. Snart tog hon steget fullt ut och ingick 1894 i Socialdemokratiska arbetarepartiet.

De senaste åren tillhörde Kata Dalström, som bekant, det kommunistiska partiet. Hon kom emellertid vid senaste kongressen i en skarp konflikt med sina partikamrater i religionsfrågan, ävensom i flera andra programpunkter, och troligtvis hade det, om hon fått leva, endast blivit en tidsfråga när hon vänt detta parti ryggen och återvänt till sin utgångspunkt, det socialdemokratiska arbetarepartiet.

Då Kata Dalström 1894 ingick i partiet fann hon här ett arbetsfält som snart tog hela hennes tid och krafter i anspråk. Hennes första omsorg gällde arbetarekvinnornas politiska och fackliga organisation, och som medlem i kvinnornas agitationsutskott utförde hon under flera år ett genomgående grundligt upplysningsarbete bland dessa. Vid partikongressen 1900 invaldes hon i partistyrelsen och var ledamot av

KATA DALSTRÖM.

V. U. under perioden 1900 till 1905. 1902 blev hon ledamot i särskilda storstrejksutskottet för rösträttsfrågans lösning. Inom arbetarerörelsen har hon sålunda varit verksam i nära trettio år.

Kata Dalström har utfört ett jättearbete inom svensk arbetarerörelse. Hon var känd över hela landet, ty det fanns väl knappast en vrå den hon ej besökt. Hon var den borne, alltid slag- och resfärdiga agitatorn. Hennes hela naturell passade för denna verksamhet, ty hon var som få ett levande uttryck för sin övertygelse. Folket slöt upp till hennes möten i en utsträckning

som få andra agitatorer kunnat räkna med. Det var kanske icke alltid föredragens innehåll, som tog massorna, men mera hennes tändande intensiva framställningssätt. Hon var som en profet, som talade trovissa ord ur sin ärliga övertygelse, färdig att lida kättardöden på bålet för sin tro om så behövdes. Hon gav med fulla händer och varmt hjärta, var älskad av många, men blev mer än andra av arbetarerörelsens apostlar smäddad, förföljd och beljugen av motståndarna. Man kunde icke smälta att hon, en kvinna och till och med en borgerlig sådan, vågade träda fram som försvarare för arbetarnas sak. Men Kata brydde sig minst av allt om beläckarna kantstötte hennes anseende, för henne var saken allt. Och folket förstod henne. De skaror hon genom sin verksamhet tillfört arbetarerörelsen äro ansenliga.

Dock det var icke endast de rent fackliga och politiska spörsmålen Kata Dalström sysselsatte sig med. Tidens kulturfrågor, litteratur och konst, ägnade hon ett sorgfälligt studium, och hennes inlägg i tal och skrift på dessa områden äro värdefulla.

Hon ställde stora krav på sig själv; att giva det bästa, och endast det bästa åt arbetarna var för henne en samvetssak. Hennes uppfattning om de mänskliga utvecklingsmöjligheter, människans plikt och ansvar inför sitt eget jag, att nå den högsta möjliga kulturella och moraliska utveckling, utgjorde grunddraget i hennes hela verksamhet. Hon var outtröttlig i sitt eget kunskapssökande och trots sin gedigna bildning var hon jämt den sökande på vetandets alla områden. Hennes djupa förståelse av bildningens betydelse för arbetareklassen har hon också ådagalagt genom sin verksamhet inom Arbetarnes Bildningsförbund.

Ett särdrag i fru Katas väsende var hennes förmåga att elda sina åhörare till tänkande och initiativ. Hennes viljekraftiga ande liksom utstrålade energi för att väcka de slöa och försoffade.

Kata Dalström var en djupt religiös natur. Hennes ideal var den österländska buddhismen. Hennes religiösa åsikter kommo dock aldrig i konflikt med socialismen såsom hon uppfattade denna. Hon hyllade i övrigt dessa åsikter innan hon blev socialdemokrat. Hennes senaste föredrag i dessa ämnen, Brahmaismen, Buddhismen och Teosofin, har utgivits på Tidens förlag, och finns sålunda tillgängligt för partivänner, som önska närmare lära känna denna skrift, den sista hon skrivit. Tre föredrag i samma ämne hade hon färdigskrivna, men sjukdomen bröt hennes krafter, och hon kom aldrig att framföra dem så, som hennes plan var. Hennes religiösa tro var sann och ärlig och djupt förankrad i hennes innersta medvetande, och så stark att den höll att leva på under motgångar och sorger, som hon så gott som någon fick känna på i livet, men den höll även att dö på.

Endast de som stodo Kata Dalström nära veta vilken god, vänfäst människa Kata Dalström var. Uppoffrande som få, gav hon mycket åt andra, och begärde så litet för egen del. Hennes stora livsgärning för arbetareklassen skall länge bevaras i tacksamt minne bland oss. Må andemeningen i vad hon med sin verksamhet åsyftade mana oss till fortsatt verksamhet på de vägar som föra framåt för människornas frigörelse.

A. S t.

Kallelse till förbundets första kongress.

Härom har utgått cirkulär, jämte en uppmaning till referenterna, som återfinnes på annat ställe, och till avdelningsstyrelserna att uppgiva tillförlitliga adresser på sina ordf. eller korresp. sekr.

En bra bok.

Huset med vindskuporna.

Av Gurli Hertzmann-Eriksson.

Det har blivit modernt att skriva om vardags- och småfolk, deras strider och svårigheter, deras glädje och förströelser. I mer eller mindre tråkiga och tjocka böcker har Erhard Bäckström, Carl August Bolander, Ode Baltén m. fl. låtit varje läsare, som i dumdrigt tanklöshet gripit sig an med luntorna, vada genom oändlig myckenhet detaljer, meningslösa, färglösa, utan ringaste ordning eller sammanhang att det rent av snurrat i ens arma hjärna. Till självbevarelse har man sagt sig att exempelvis Dostojevski också är detaljmålare, vardagsskildrare, och varför kan man med spänning läsa det ofta ohyggliga innehållet i hans verk, när ovannämnda svenska författare komma ens huvud att värka av ledsnad. De ha ju ett vårdat språk, en lätt dialog m. fl. förtjänster. De sakna alla Dostojevskis longörer. Och ändå... Jo! Dostojevski hörde till de brinnande själar, de, som i förtvivlans och ångestens hetta förädlas från malm till metall. Den kraft som de trodde sig mista i sin livslånga kamp mot materiell fattigdom och människovärldens kompakta dumhet, levde vidare i deras verk. Lika evig och odödlig, som deras lidande en gång syntes dem... Ty ingenting kan förintas.

Det är just den brinnande anden, som fattas i Erhard Bäckströms blida pratsamhet, Carl August Bolanders halsbrytande ordfart och Ode Balténs sura och missnöjda grin över livets gråhet. Dostojevski får nog vara i fred för konkurrens från deras sida.

När därför "Huset med vindskuporna" kom i min hand jämte en uppmaning att genast genomläsa och anmäla den, "ty den lär vara en utmärkt vardagsskildring", må det inte förtänkas en stackars husmor i begynnande julstök, att hon suckade och tänkte: "En ny vardagsskildrare!" Och fordrade en vecka att vada igenom boken.

Men det finns också glada överraskningar i världen. Och Gurli Hertzmann-Erikssons bok är otvivelaktigt en sådan. Naturligtvis påstår jag inte, att hon är en kvinnlig Dostojevski — det gör hon alls ingen pretention på att vara. Men "Huset

med vindskuporna" är lätt och väl skriven, vardagsmänniskorna äro levande, klara typer, ej pratsamma skuggor. Från första sidan får man intresse för den och till den sista följer man deras öden utan att ett ögonblick tröttna. Där finns ingen falsk känslsamhet ens då situationen hos de flesta författare skulle frammanat den, ingen onödig patos, och just därför fäster man sig vid de personer, som spela med i vindsvåningens mer eller mindre tragiska livsöden. Gurli Hertzmann-Eriksson har förstätt att under varje lidande ligger en orsak: Den som aldrig kommer ur livets elände har sig själv att skylla på ett eller annat sätt. Den, som osjälviskt ägnar sig åt andra mer än åt sig själv förs av en okänd makt förbi livets farligheter och hamnar till sist på sin rätta plats. Vare sig man kallar makten instinkt eller skyddsängel. Vilken intagande varelse är icke den lilla sjökaptensdottern från havsbandet, som finner sig lugnt i stadstvånget, arbetar för sitt bröd, är belåten med sin lilla vindskupa, som hon håller prydligare än ett dockskåp! Som alla unga varelser med stark rättskänsla och en oändlig värme och kärlek till allt och alla, sitt sunda och redbara hjärta är hon i början av boken, innan hennes liv fått innehåll och erfarenhet, en smula småviktig, men detta gör henne än mer tilltalande i läsarens ögon. Hennes raka motsats, den bohèmeaktiga, själviska, olyckliga konstnärshustrun, är hennes granne på vinden. Och när denna kvinnas onyttiga existens slutar med ett teatraliskt självmord, varvid modern i överretningens ögonblick glömt bort, att hon bakom en skärm i rummet har ett sovande barn, en pojke på sju år, blir det kaptensdotterns lott att i förvirringen efter självmordet taga pojken i sina armar och föra in honom i sitt rum. Han har under långa månader varit hennes lilla kamrat och slutit sig till henne för hennes ömhet och goda förståelse, men nu känner hon i en plötslig het våg av moderskärlek, att han aldrig mer skall skiljas från henne. Och man förstår henne så gott! Ty den

(Forts. å sid. 8.)

Moderskapsförsäkringen i Österrike.

För Morgonbris av parlamentsledamoten *Emmy Freundlich*, Wien.

Den tanken, att barn äro en dyrbar egendom för samhället och att de därför fordra särskild vård och försorg, har inte trängt hastigt igenom. Världskriget, som tog ifrån oss så mycket av den värdefulla egendom, som kallas människor, ökade även penningbristen och åstadkom ekonomiska kriser, vilka gjort, att knappast något land numera är tillräckligt rikt för att tillfyllest kunna sörja för den nya generationen. Men trots ekonomiska kriser och penningnöd har just de allra fattigaste länderna efter kriget energiskt bemödat sig om att skapa nya sociala reformer till barnens och mödrarnas fromma. De politiska omstörtningarna ha gjort det möjligt för arbetareklassen att genomdriva åtskilligt på detta område, trots att finanserna försämrats dag för dag och skattebördorna inte varit lättare än i andra länder.

I de mitteleuropeiska länderna, Tyskland, Österrike och Tjeckoslovakien, byggas alla sociala försäkringar på grunden av en allmän och obligatorisk sjukförsäkring, som skyddar arbetare och andra löneanställda under sjukdoms- och rekonescensperioder. Dessa sjukförsäkringar ha uppstått efter mönster av de tyska ålders- och invalidförsäkringar, som genomdrevos såsom ett led i Bismarcks kamp mot socialdemokratien. I de nämnda staterna är icke arbetarörelsen såsom t. ex. i England av kooperativ-social karaktär utan en mera rent politisk rörelse. Ferdinand Lassalle, den glänsande agitatorn och lidelsefulle politikern, uppmanade den tyska arbetareklassen att kräva allmän och lika valrätt för att därigenom tvinga de besittande klasserna till kapitulation. Bismarck införde visserligen allmän och lika valrätt, sedan han grundat Tyska riket, men när han såg att socialdemokratien fordrade något mera, nämligen makt i staten, började han bekämpa arbetareklassens politiska strävanden på två vägar, genom socialistlagen, som förbjöd socialistisk agitation, och genom att införa socialförsäkringar. Det tyska exemplet följdes av Österrike. Och i dessa båda stater gav man således arbetareklassen en av deras värdefullaste rättigheter, samtidigt som man häftigt bekämpade socialismen.

Emmy Freundlich.

Inom ramen av dessa sjukförsäkringar har även moderskapsförsäkring för arbetarekvinnorna uppstått. Varje kvinna, som är fast anställd arbeterska i industri eller annat yrke, får under barnsängstiden åtnjuta samma rättigheter som under annan sjukdomstid. Ifrån början gällde detta endast tiden efter förlossningen, under det vila från arbete tiden strax före ansågs vara onödigt. Sjukförsäkringen gällde ursprungligen icke hjälpkvinnor i hemmen, lantarbeterskor och hemarbeterskor. Dessa kategorier av arbeterskor, som arbeta mest av alla kvinnor och ofta ha en talrik barnskara måste avstå ifrån varje art av försäkring, under det att arbeterskor i fabriker, verkstäder och på kontor ha erhållit hjälp och sjukförsäkring. Men trots detta, måste man anse det som ett stort socialt framsteg, att överhuvudtaget någon form av moderskapsförsäkring inrättades. Arbetareklassen började snart sträva för att få de sociala försäkringarna utvidgade. Och i stället för att dessa, det borgerliga samhällets första eftergifter för proletariatet, skulle, som Bismarck väntat, stävja klasskampen, så förde de endast till energiska strävanden för flera reformer av samma art. Vid denna tid skrev Bebel sin berömda bok "Kvinnan och socialismen". Den var ett upprop till kvinnorna att försvara sin människovärdighet och från samhällets sida fordra rätt och skydd. Detta upprop fann först eko hos den stora massan av proletärkvinnor. Den första kvinnokongressen kom till

stånd, och de första fordringarna blevo formulerade. Då, det var på 80-talet, framställdes även den begäran, att moderskapsförsäkringen skulle utsträckas till tiden före förlossningen, eftersom skydd för modern strax före barnsängen är av oerhört stor betydelse även för barnet.

Långsamt men säkert vunno dessa fordringar gehör. Borgerliga kvinnorganisationer och socialpolitiker arbetade även därför. På den internationella kvinnokonferensen i Köpenhamn blev moderskapsförsäkringen en internationell kampfråga för kvinnorna. Då fordrade vi: skydd för modern åtta veckor före och åtta veckor efter förlossningen, ampengar, uppgående till halva summan av sjukasseunderhållet för tre månader framåt, för att modern skall vara i stånd att själv amma sitt barn, kostpengar, arvode till barnmorska och läkare, inrättandet av barnbördshus, så att kvinnorna slippa genomgå barnsängen i sina trånga bostäder, barnkrubbor; så att modern lugnt kan återtaga sitt arbete, och dessutom, att alla kvinnor, vilkas inkomster icke uppnå existensminimum må få rätt att erhålla detta moderskapsskydd.

Kriget har trängt tillbaka dessa fordringar, men trots det har Tysklands och Österrikes kvinnor under alla krigsåren arbetat för att genomdriva dessa åtgärder. Vi fordrade då inrättande av moderskapsskydd för alla kvinnor, vars män lågo ute vid fronterna, och vi ville ha en vidsträckt näringsförsäkring för alla dibarn, ty just detta var av nöden under dåvarande svåra förhållanden. I Tyskland lyckades även kvinnorna genomdriva dessa fordringar. Där erhöles alla kvinnor, som hade sina män vid fronterna och inte voro tillräckligt försörjda, barnsängsunderstöd för fyra veckor och ett särskilt bidrag till de kostnader, som äro förenade med barnsängstiden. I Österrike däremot vägrade staten att inrätta moderskapsförsäkring för alla kvinnor, och endast en privat organisation samlade medel för att skaffa mödrar med dibarn mjölk och penningunderstöd.

(Forts. i nästa n:r.)

Traditionen i hemmet.

Finns det väl någon människa, som icke har något att minnas, något ljusst, som värmer och gläder, även om tillvaron i övrigt är aldrig så hopplöst mörk och dystert? Ofta är det barndomsminnen, som framstå i sådan ljus dager — ljusare, ju längre man kommer från dem. För somliga lyckliga ter sig hela barndomstiden som en ljuvlig dröm, för andra åter är det kanske blott en och annan glimt av glädje, som är värd att minnas.

Det beror så mycket på oss mödrar, hur våra barn en gång skola minnas sin barndom. Därför, låt oss ge barnen deras bästa minnen i hemmet tillsammans med far och mor! Men, det är visst icke alltid de barn, på vilka överflöd och dyrbara nöjen slösas, som bevåra de bästa minnen. Tvärtom är en viss enformighet i vardagstillvaron nyttig för barnens sunda utveckling i psykiskt hänseende. Men, låt en festlig glans vila över högtidsdagarna i hemmet!

Nu invänder mången: "Jo, jag tackar, festligt var det! Vi ha minnsann inte råd till att göra det festligt för våra barn, tacka Gud man kan ge dem mat och kläder var dag!"

Jo, just festligt! Men kom ihåg, att ett barn, som inte är bortskämt, behöver så litet för att känna det festligt. Ett par tända julgransljus, lite grant silkespapper om en karamell, ett pepparkakshjärta eller dylikt, några gröna blad på en bricka samt lite sång är nog att försätta en liten parvel i extas på födelsedagsmorgonen! Men låt sedan samma ceremoni upprepas vid allas födelsedagar i hemmet! Ty barnet vill ofta se och höra om samma saker, som det fäst sig vid. Självfallet förändras formerna något, eftersom barnen växa, så att det mest "barnliga" faller bort, men, i stort sett vill nog hela familjen ha kvar ritualet och den stämning, som medföljer. På så sätt skapas traditionerna i just ditt hem.

En liten pojke i fyraårsåldern låg tidigt en morgon och snyftade i sin säng. "Men barn lilla, vad är det?" frågade mor oroligt. "Varför gör ni inget ve' mej? Vill ni inte jag ska' leva?" kom det stötvis från pojkens säng. Mor fumlade med lampan och rusade bort till lillpojken, ty han hade nyligen haft lungin-

flammation, men, ett mera ilsket än lidande "buuh" övertygade henne snart om, att det alls inte gällde livet den här gången! Och så kom det. Pysen trodde, det var hans namnsdag, och när ingen väckte honom med den enkla visan: "Ja, må han leva", kände han sig naturligtvis gränslöst övergiven. Men namnsdagen var först dagen därpå...

Samma pojke fick under en resa hos släktingar fira sin födelsedag hos dem. Alla fastrar och mostrar överbjödö varandra med att ställa det festligt för honom, och en hel hop leksaker fick han i presenter. Men året därpå, när han åter fick göra den efterlängta resan, gjorde han det förbehållet, att få komma hem till födelsedagen. "Men, varför det?" undrade mor, "du fick ju långt flera presenter, än du någonsin fått av far och mor?" "Ja, men det kändes inte som hemma", sade han bara.

Men, det är inte bara barnen, som ska' firas i hemmet. Även far och mor måste ha' sitt! Och den mor, som på sin födelsedagsmorgon hör små ivriga fötter tassa omkring i stor försiktighet att inte väcka, förrän alla förberedelser äro klara, känner säkert lika stor lycka, som den, vilken överhopas av dyrbara presenter. För henne behöver inte någon "Mors dag" påbjudas. Ja, jag vet ett hem, där far föreslog för barnen, att göra något extra för mor den dagen, men barnen stodo oförstående och svarade: "Ja, men det är ju bara andra mammors dag, vår mors dag är ju om vintern."

Emellertid är det inte endast de traditionella högtidsdagarna förbehållet att vara ljusglimtar i hemmets tillvaro. En fridfull lördagskväll kring lampan med lite hemkokt knäck, som alla hjälpts åt att koka, eller ett par äpplen som materiellt inslag, borde ofta få ersätta biografbesök och utenöjen. Och så: berätta för barnen! Men inte bara sagor. För det första är det inte allom givet att kunna berätta sagor och för det andra undrar jag, om vi inte börja få litet för mycket av det goda nu. Allt, som barnen ska' lära, skall ske medelst sagor. Öppnar man de stora tidningarnas söndagsnummer, känner man formlig leda vid alla mer eller mindre "stämningfulla" sagor, där det ofta blott är

många granna ord, men mycket magert innehåll. I en saga skall det ske något underbart, som griper och tjusar, och så får det inte vara för många ord. Ty en kär saga, skall läsas och berättas om många gånger och oftast läsas utantill!

Men varför inte även berätta något från det verkliga livet? Något som man själv upplevt i barndomen, eller sådant som ens föräldrar talat om, enkla händelser, som oftast få sin tjusning genom att de hände "förr i tiden". Vi behöva den muntliga berättelsen mer än någonsin i detta biografens tidevarv. Hur mycket av våra föräldrars liv skulle icke varit fördolt för oss, om ej den muntliga berättelsen varit. Och att sådana äro lika uppskattade av barn, som vilken historia som helst, kan man ofta erfara. Här om dagen talade jag om en liten episod från mina barnår. Min lilla gosse frågade efteråt: "Mor, har det hänt?" "Ja, då", svarade jag. "Å, mor, berättar då mera", inföll han ivrigt.

Själv minns jag från min egen barndom, med vilken förväntan vi syskon sköckade oss omkring far om lördags- och söndagskvällarna, där han satt i skymningen med sin tända pipa — en sådan där "halvläng" en med granna silkestofsar! — medan brasans sista hoppande lågor spredde ett fantastiskt skimmer över rummet. Den lille minste kröp upp i mors knä, och vi andra trängdes hos far. Och så började han på sin trygga skånska: "När jag var påg, tala min far om...", och så kom det hela raden av gamla historier om tattare, som slogos och stulo, om knipsluga bönder, som överlistade dem m. fl. Ibland var det blott den grå arbetsdagens mödor, som skildrades, och ibland hämtades stoff ur bibliska berättelser. I synnerhet var det "Frälsarens" liv, som fängslade oss flickor, medan pojkar helst ville höra om tattarna!

I all sin enkelhet bidrogo dessa berättelser till att göra fädrens liv, deras glädje och mödor mera levande för oss barn. Och bandet mellan oss och släktet, som gått, knöts fastare.

Ett gammalt ordspråk säger: "Bonden känner inte sin farfars far." Men kunde vi bidra till att våra barn finge mera kännedom om sina förfäders liv, så hade vi utfört en kulturgärning i smått. Och kanske vi då kunna tillämpa de orden, som stå inhuggna i sten på Nordiska Museet:

Från hus och hems utställning av smålägenheter i Göteborg.

Bland alla rika minnen från sommarens utställning i Göteborg torde den lilla pärla bland sevärdheterna, som ordnats av föreningen Hus och Hem utgöra ett av de käraste och mest lärorika.

Föreningen, som endast är tre år gammal, bildades egentligen på grund av de rapporter, som avgavs av bostadsinspektrisen, rörande de bedrövliga bostadsförhållandena i Gbg, och dess energiska ordf., fru Klara Almstrand, har som mål för

sträcka sig tvärs igenom byggnaden, vilket utgör en garanti för, att ingen kan råka ut för enbart norrfönster och att en fullständig utvädring är lätt, en stor fördel i hygieniskt avseende. Även det lilla badrummet har sitt fönster, en fördel, då det naturligtvis ofta blir begagnat till mindre tvätt.

De andra bostadstyperna utgöres av en enrumslägenhet med kokvrå och renseri och toaletterum i ett.

En annan typ är enrumslägenheten med tvätt-rum, vilken tyvärr ej torde ha några större utsikter att slå igenom, då tvårumstypen ställer sig obetydligt dyrare och anses föredragas av allmänheten.

Vad inredningen angår har fru L. sett arbetarhemmens problem rätt i ögonen. I ett sådant måste finnas liggplatser för fem, sex, kanske sju personer jämte utrymme för dagens alla sysslor plus vila och trevnad efter arbetet, och framför allt har det gällt, att medelst praktiska anordningar göra mödan lättare för en av samhällets mest betungade — arbetarehustrun.

Detta senare torde nog vara det, som lyckats bäst i de nya heminredningarna, och för dem, som gå i bostätningstankra bör det vara en glädje att öppna kökets skåpdörrar och beundra alla de praktiskt anordningarna. Där hänga kopparna på krokar under hyllorna — bakbordet med nödiga grejor är inskjutet under diskbänkens skiva, som här utgöres av en vanlig träskiva, helt

genomdränkt i olja. I skafferi, där på insidan av dörren beretts plats för brickor och skärbräden, står koklådor — denna praktiska och sparande hjälp i husmödrarnas arbete och av dem så föga uppskattad och använd. Golv och hyllor äro överallt belagda med linoleum och bordskivan endast oljad för att kunna användas som strykbord.

På planschen se vi, hur genomtrevligt och hemligt köket verkar med sin lilla alkov för soffa (reservliggplats) och matbord samt sitt fönsterbord med två stolar, där kaffet drickes i solskenet av far och mor. Det har kokats på den lilla vedbesparande Husqvarnaspisel med sin gasspis nerpassad i samma linje.

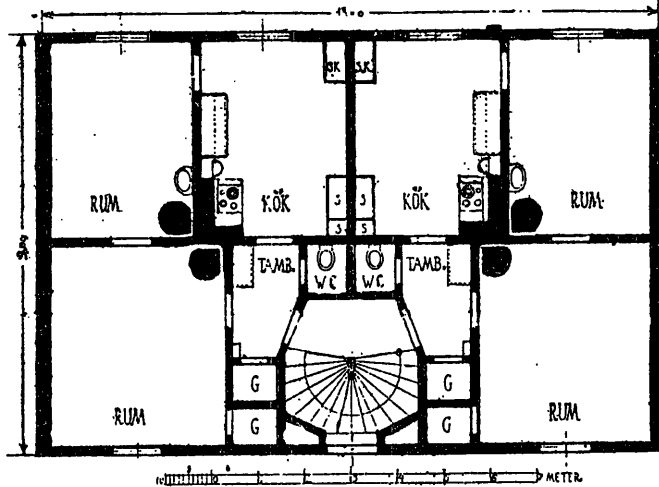
Om vi nu övergå till boningsrummen, se vi på medföljande plansch en liten sängkammare, som genom sängarnas placering blivit rymlig. Naturligtvis finnes i alla sovrum väggfasta tvättbäcken.

Av de båda lägenheterna på två rum och kök är den ena försedd med värmeledning med panna i köket och den andra med kakelugnar, vilka äro kombinerade med spisel, så att dess rökgaser kunna delvis uppvärma kakelugnarna.

Nästa fotografi föreställer en rumsinteriör, nog så solid, men en smula trist i sin grå färgton.

Är det endast i våra sommarhem vi få låta våra glada Dalafärger muntra sinnen och värma hjärtan? Och varför inte låta bokhyllan näner till golvet och utom böckerna rymma de skräpande tidningarna, barnens ritböcker m. m.?

En av mina vänner, som besökt ett för sin skönhet beryktat konstnärshem, svarade på frågan "nä,

Planritning till en mindre 2-rumslägenhet.

föreningens verksamhet satt att arbeta för höjandet av de små hemmens standard. I dess verksamhet har ingått kurser i hemsjukvård och allmänna hygieniska frågor, t. ex. "Vad var och en bör veta om smitta och bakterier" av d:r G. Göthlin, övningar i motionsgymnastik, om kroppsvård samt demonstrationer i brödbakning m. m.

Uppdraget att på utställningen ordna idealhem mottogs därför av föreningen med entusiasm, och åt arkitekten fru Ingrid Lilienberg uppdrogs att på grundval av föreningens utredning utarbeta planritningar och detaljer.

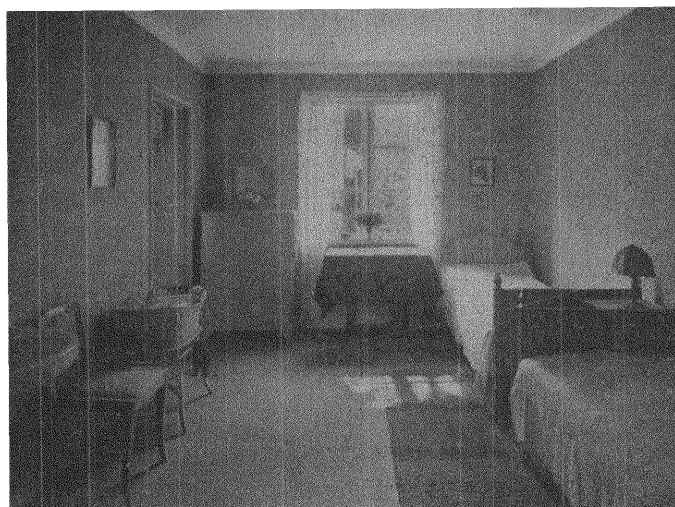
Betraktar man nu den här uppritade planen till de större tvårums-lägenheterna, finner man, att dessa

"Från fäder har det kommit till söner skall det gå så länge unga hjärtan ännu i Norden slå."

Mattis Hörlén.

Kök till 1- och 2-rumslägenheter.

Rumsinteriorer till smålägenheter.

hur var det?" "Åh, alldeles förskräckligt, där fanns inte en ful sak."

Och när vi, som av de arkitekt-ritade möblerna och de diskreta färgerna i interiörerna fått lära, att det enkla är det verkligt vackra, men ändå känt det litet tomt i hjärtat, öppna dörren till det s. k. "skräckrummet", som är meningen utgöra en varning för oss, sena tiders barn, genomströmmas vi ej då av en värmeväg?

Här berättar allt om fars och mors ungdom, den virkade bordduken, oljetrycken av vårt kungapar på väggen, den hopslagna sängen, som verkligen sparade så mycket utrymme; luktar här ej kaffe och nickar ej ett älskat, grått huvud över stickstrumpan vid fönstrets *Aspidistra*?

Och fast vi visserligen ej vilja återvända till detta smala kök, utan skafferi och opraktiskt i alla avseenden, så lära vi oss här, att utan tradition och pietet för minnena från

det förgångna, blir aldrig en bostad ett verkligt hem.

Ja, kära, låt t. o. m. den förkättade porslinsunden stå kvar på hyllan, om han en gång gjorde din barnoms jul glad för många år sedan.

Vad gör det, om din moderna grannfru rynkar på näsan?

Hemmet är ditt att göra trivsamt för och älskat av din man och dina barn.

E. Mellgren.

(Forts. fr. sid. 4.)

lille, vanvårdade, vildvuxna pojken, som i allt är en produkt av storstadsgården och storstadsgatan, har djupt i sitt magra pojkröst ett hjärta av precis samma varma och redbara art, som hans unga fostermoders.

I denna pojke har Gurli Hertzmann-Eriksson skapat ett litet mästerverk. Han är inte pjunkigt skildrad, han har alla ett duktigt litet "busfrös" tag, men på samma gång är han en högst sympatisk och verklig liten personlighet.

Till och med bipersonerna äro klart och gott skildrade. De möta oss överallt i storstadens kaserner, om vi blott se dem med Gurli Hertzmann-Erikssons kärleksfulla humor, som "allt förlåter, ty den allt förstår". Och hur lätt skulle icke samlivet människorna emellan te sig, om litet fler av oss hade den unga kapten-dotterns klarhet, mildhet och redbarhet! I synnerhet vi kvinnor behöva dessa egenskaper!!

Linda Öberg.

Kvinnorna och utlandets valrörelser.

Storbritanniens kvinnor i val.

Vid den i England nyligen förda valkampanjen utövade kvinnorna, trots deras inskränkta rösträtt ett mycket stort inflytande på valutgången, vilken ju genom pressen redan är känd av *Morgonbris'* läsekrets.

De socialdemokratiska kvinnorna nedlade ett synnerligen intensivt arbete på att väcka sina likgiltiga medsystrar inom arbetarklassen för de stora spörsmål, som valen avsågo att ge en viss riktning åt.

34 kvinnliga kandidater voro uppsatta, av dessa komma 15 på arbetarepartiet. Valda blevo 8 st. De tre föregående kvinnorna återvaldes med höga röstetal. Till dessa komma nu 5 nyvalda. Partigrupperingen av de 8 kvinnorna blir: 2 höger, 3 liberala och 3 socialdemokratiska. Det torde dock, på tal om högerkvinnorna anmärkas, att de i allmänhet, i vissa socialpolitiska frågor, i Eng-

land inta en ganska radikal ståndpunkt. Således har lady Astor i många frågor haft samma yrkanden som arbetarepartiet, t. ex. i ordnandet av arbetarbostäder, arbetslöshetens bekämpande, nykterhetsfrågan o. s. v.

Arbetarepartiets 3 kvinnliga representanter äro alla synnerligen högt kvalificerade på sina resp. områden för sina parlamentsuppdrag.

Först ha vi den av de tre i utlandet mest kända, miss Margaret Bondfield, som bekant för närvarande ordförande i Storbritanniens fackföreningsrörelses centralråd. Vi hänvisa i detta sammanhang intresserade till vårt novembernummer förra året, där vi hade infört en artikel om miss Bondfield. Vidare invaldes den i England kanske mest uppmärksammade av kvinnorna inom arbetarepartiet, miss Susan Lawrence.

Hon är den första kvinna, som valts för London till parlamentet. Hon är även den första kvinna, som

Upplevelser.

Av Ellen Key.

Överskriften har en inre och en yttre mening. Ty de följande rader handla om några kvinnoböcker som bli upplevelser även för den läsande liksom de varit det för de skrivande.

Jag vet ej om Vivi Laurent blir ledsen att jag berättar om när jag första — och jag tror enda — gången såg henne i Whitlockska skolan, där hennes moster och jag voro lärarinnor i många år och där hennes far var skolläkaren. Om den lilla, trinda bollen, som antingen den strålande mostern eller lika tindrande modern förevisade, verkligen var Vivi, kan jag nämligen ej säkert bedyra! Men när jag sett på de spe-ritningar av sig själv med vilka Vivi Laurent sprakar i sin bok, så inbillar jag mig att den glada ungen måtte varit den med segerhuva födda Vivi. Ty att med sin första

bok nå till flera upplagor redan före jul, att ha kommit lyckligt hem, då man verkat som piga från Newyork till San Fransisko, detta är lyckosamt. Det berömda mönster, som Vivi ägt, Ester Blenda, blev endast nere i Småland en "piga bland pigor". Med glädje ser man att samma duktighet och mod, som gjort Ester Blenda kär för vårt med humor begåvade folk, utmärker Vivi. Stackars lilla Vivi har skrivit ett par ord för att tillägna sin mor och minnet av sin far denna första bok. Jag vet ej om Vivi hann hem till sin faders dödsbädd. Miste hon honom, medan hon ännu var fjärran, då ha heta tårar fallit på det blad där hon skrev sin tillägnan. Aldrig rågas en glädjebägare så full att icke några tårar få rum däri. Och så blev det även för den tappra tösen, som hennes föräldrar vågade

släppa i väg till Amerika, emedan de givit henne ett sådant arv av hjärta och klokhet, av jämvikt och kraft att äventyret kunde lyckas.

Många av Morgonbrisens äldre läsarinnor minnas när makarna Laurent verkade inom Studenterna och arbetare som doktorn stiftat och huru gott och glatt den sammanslutningen fyllde en då behöflig och välsignelserik uppgift. Att ha kommit till livet under ett sådant skede av hoppfull allmänanda och av varm personlig lycka hos mor och far, detta har säkert satt sitt blommande insegel på deras raska och rara flickas väsen.

*

Den andra julkboken som jag manar Er att lägga på Edra käras julkbord är även den en lovsång till föräldrakärleken, ett medelbart uttryck av en dotters hängivna tacksamhet. Vivi Laurent och Sigrid Gillner äro varandra så lika i sinnet som samma slags planta liknar den andra bara med den skillnad som blir, då den enas första tjugu

valdes till stadsfullmäktige i London för några år sedan. Miss Lawrence anses i vissa frågor, t. ex. i Est Eands bostadsförhållanden och därmed sammanhängande spörsmål, vara expert. Hon har nedlagt ett intensivt arbete på förbättrandet av de lägst stående arbetarnas levnadsförhållanden. I en blivande arbetarregering är hon av många utpekad som hälsovårdsminister.

Den tredje kvinnan för arbetarepartiet är miss Dorothea Jewson, som valdes med det högsta röstetal som kom någon kvinna till del, nämligen med 19,304 röster.

Miss Jewson är sekreterare inom den nationella sammanslutningen av kvinnliga arbeterskor i England. Ehuru akademiskt bildad, skydde hon ej att för en längre tid ta plats som tjänarinna, för att undersöka förhållandena inom denna bransch, främst inom hotellväsendet.

De flesta av de kvinnliga 26 kandidaterna, som ej blevo valda, erhöilo dock avsevärda röstsiffror, som bör båda goda resultat vid kommande val.

Valens utgång torde i alla händelser vara av stor betydelse i närmaste

tiden. Även utom Englands gränser.

Indiens kvinnor vid valurnorna.

I början av sistlidne nov. gingo Indiens kvinnor för första gången att utse representanter till den lagstiftande församlingen inom de första distrikten, där kvinnorna tillerkänts sin medborgarrätt.

Valen försiggå på något olika tider. De första distrikten voro Madras och Bombay med resp. provinser. De så kallade Förbundna Provinserna välja senare. Dessa tre stora indiska länder representera en befolkning på över ett hundra miljoner.

Det kan sägas att detta val betecknar en epok i historien. Österns kvinnor politiskt jämställda med männen. Således gynnsammare ställda i medborgerligt hänseende än t. ex. kvinnorna i "moderlandet" England. Som märkligt för detta lands kvinnor kan också deras stora deltagande vid valen såväl som i val-

rörelsen betraktas. I en del distrikt i staden Madras deltog 75 procent av de röstberättigade kvinnorna i valet. Under valrörelsen höllos stora kvinnomöten, liksom även en omfattande husagitation bedrevs av kvinnorna bland deras mindre intresserade systrar. Den kvinnliga rörelsens ledning hade till kandidaterna utsänt vissa frågor på vilkas svar det berodde om understöd från kvinnorna skulle erhållas.

Bland dessa frågor märktes: moderskapsskydd, lagstadgad skoluppföstran för flickor, större anslag till uppfostrings- och hälsovårdsändamål, reduktion av tulltaxan, främst å salt, förbud för försäljning av rusgivande drycker samt framförallt frågan om självstyrelse för landet. Av de erhållna svaren framgick att ett stort antal av de manliga kandidaterna ur alla partier voro redo att arbeta för kvinnornas uppställda fordringar. Detta föranledde kvinnorna att ej besluta understödja något visst parti utan rösta med hänsyn till de kvinnliga kravens tillgodoseende på verksammaste sätt. Ehuru det bland kvinnorna i många fall kom i dagen stor okunnighet vi-

år tillbragtes på solsidan och den andras på skuggsidan av livet, den skuggsida som man ju plär kalla fattigdomen, arbetet och slitet. Men vilka människor växa ej upp just under sådana barn- och ungdomsår. **B e r g e n k r o n a s** — mor som far — blir man så öm för, att man längtar att fara till Jönköping och trycka deras händer. Greta ville man ta i famn och ropa **h e d e r s t ö s**. Som jag personligen känner Greta mycket väl men ej ens sett hennes föräldrar så vet jag ju ej i vad mån de äro idealiserade. Men de tio år, som Sigrid Gillner säkert har före Vivi Laurent, ha nog klarat den förras blick för den stora linjen i de många små upplevelserna. Och hennes bok har blivit en av dem man lär sig hålla av, ej endast emedan jag sedan många år nu håller av dess författarinna utan emedan den är så äkta, denna varma, unga själ, så full av livets lust som själva Vivi, men med det vemod som många tunga minnen giva oss att bära när vi icke blott äro födda glada utan även goda.

De båda starka och friska flickornas böcker — liksom de båda starka och sjukas: Thea Kellgrens Celia och Marie Lenésues Dagbok — borde finnas i jul i många hem eller åtminstone lånas och läsas. Ty de, som ha ont om tid att läsa och ont om medel till bokköp, böra bara ge tid åt det goda och endast ge i julgåva det de veta är gott.

Och jag har inte på länge sett någon jul komma med fyra böcker av debuterande författare, som kan giva större glädje åt Er läsekrets. En av dessa redan glada.

Eder

Ellen Key

sade sig dock den allmänna genomsnittsnivån stå ganska högt.

Intresset för de nationella spörsmålen var otivelaktigt.

I en del distrikt röstade män och kvinnor var för sig, men på de flesta ställen röstades tillsammans. En jämn ström av akademiska kvinnor,

tjänsteflickor, hustrur och änkor sökte sig till valurnorna. Alla voro stolta att veta sin betydelse som statsmedborgare för första gången och att få aktivt arbeta för deras främsta mål — självstyrelse.

Österrikes socialdemokratiska kvinnor göra stora framsteg.

Vid de tredubbla val, som under hösten förrättats i Österrike till parlamentet, distriktsråden och de kommunala församlingarna, ha de socialdemokratiska kvinnorna gjort stora insatser.

Österrike är, och har förut ännu mer varit, landet med många partier. Det sista valet trängdes alla dessa tillbaka för de två stora partimot-satserna, representerade av de kristligt sociala och socialdemokraterna. Det sistnämnda partiet är det största, men med tillhjälp av bondepartiets få röster äga dock de kristligt sociala en knapp majoritet i riksför-samlingen.

Till parlamentet valdes 8 kvinnor, 6 av de ledande socialdemokratiska kvinnorna och 2 kristligt sociala.

Av de socialdemokratiska kvinnorna äro namnen Adelheid Popp och Emmy Freundlich kända av Morgonbris' läsare.

Av de kristligt sociala är den kända förkämpan för kvinnans frigörelse, fru Olga Rudelzeynek den ena, en sympatisk, högt kultiverad kvinna.

Till stadsfullmäktige i Wien valdes 6 socialdemokratiska och 3 kristligt sociala kvinnor. För övrigt hävdade och befäste de socialdemokratiska kvinnorna sin, jämfört med andra länder, starka position i politiskt och kommunalt hänseende.

"Turkiet i teten."

Som en överraskning erfar man att i Turkiet en kvinna blivit medlem av regeringen. Det är en av de ledande kvinnorna inom den feministiska rörelsen i landet som utnämnts till minister för skol- och uppfostringsdepartementet.

Landsorganisationen i Sverige 25 år.

(Forts. fr. föreg. n:r.)

Då vi söka att ur händelsernas mängd finna ut det för verksamhetens karaktär mest illustrativa, måste vi gå tillbaka till åren före 1909. Det var under dessa år som arbetsgivarnas organisationer växte upp till kamporganisationer i lika hög grad som deras motsvarighet på arbetaresidan, och vars angrepp mot fackföreningsrörelsen gav dessa år sin sär-egna prägel.

Vad som vid tiden för Landsorganisationens bildande gav de fackliga striderna sin särprägel var att de i mycket stor omfattning gällde föreningsrätten. Det var strid mot oresonliga arbetsgivare, som vid alla tillfällen sågo sina intressen bäst betjänta med att vägra erkänna fackföreningarna såsom representeranter för arbetarna. Denna oresonlighet avtrubbades ju något, då arbetsgivarna själva beträdde organisationsvägen, men de ha aldrig helt förmått övervinna den. Vid sidan om arbetet på att vinna fördelar i form av högre löner och förbättrade arbetsvillkor togo dessa tvister om föreningsrätten en icke oväsentlig del av den fackliga rörelsens kraft. Sedan arbetsgivarna bildat sina riksorganisationer, gjordes flera försök att genom stora lockouter slå sönder arbetarnas organisationer.

Samma år som Landsorganisationen började sitt arbete och innan den ännu börjat sin ordinarie verksamhet, fick den taga hand om ledningen av en del stora strider, som till huvudsaklig del rörde föreningsrätten. Det var sågverksarbetarna i Norrland, textilarbetarna i Halland, stenarbetarna i Bohuslän och Blekinge samt byggnadsarbetarna i Stockholm. Det såg ut som om arbetsgivarna tänkte, att nu skola vi se vad den nybildade organisationen duger till. Troligen hoppades man att den nybildade samorganisationen genom denna påfrestning skulle komma av sig vid ingången.

Den nya organisationen visade sig dock från början så livskraftig, att den med heder genomgick detta eldprov. De sammanlagda utgifterna för konflikter uppgick under det första verksamhetsåret till nära *en halv miljon kronor*. Ett hårt prov för en så ung organisation.

Det har ej heller senare lyckats för arbetsgivarna att bringa organisationerna på knä. Icke ens den väldiga striden 1909 knäckte organisationens förmåga att leva och att åter samla sig till arbete och strid. Visserligen tog denna strid hårt på krafterna, men modet var obrutet hos rörelsens kärntrupper och den utveckling

som sedan dess har ägt rum vittnar om att rörelsen nu är starkare än någonsin.

*

De stora förändringar, som de senaste årens händelser åstadkommit i samhällslivet, ha givetvis även varit ägnade att ställa nya krav på rörelsens arbetsförmåga. Krisårens allt annat uppslukande fråga var behovet av högre löner som kompensation mot de i svindlande fart stigande levnadskostnaderna. De organisatoriska och principiella problem, som diskuterats åren närmast före krisen, blevo av förhållandenas tryck skjutna åt sidan — tills vidare. Sålunda hade kongresserna 1909 och 1912 beslutat en förändring av organisationsformerna, från fackförbund till *industriförbund*.

Detta innebär, att samtliga arbetare inom samma industri eller arbetsområde skola tillhöra samma organisation. Med det nuvarande organisationssättet har det uppstått en mångfald organisationer på varje arbetsplats, och det har mött stora svårigheter att ordna samarbetet dem emellan på ett tillfredsställande sätt. Detta särskiljande av de olika yrkeskategorierna, i olika organisationer, var nog så berättigat under tiden då, industrin hade mindre mått, och då det gällde att bibringa arbetarna de första insikterna i organisationens problem. Yrkesgränsen var då den naturliga uppdelningslinjen. Det betydde även ett plus i sammanhållningen att kunna använda yrkeskänslan som det band, vilket vid sidan av organisationens idé bar upp solidaritetsbegreppet.

Med industrins tillväxt och organisering i arbetsgivareföreningar blevo förhållandena väsentligt annorlunda. De enskilda facken hade ej längre samma möjligheter att var för sig slå sig till bättre löne- och arbetsförhållanden. En förbättring av den ena yrkesgruppens förhållanden medförde ovillkorligen motsvarande krav från de övriga gruppernas sida. Arbetsgivarna förstodo allt för väl att spela på detta förhållande, då en enstaka grupp begärde någon förbättring — vi kunna inte bevilja er något, för då komma de övriga och vilja ha samma fördelar — och om arbetarna tillgrepo strejkåtgärder, så hade arbetsgivaren hotet om lockout för samtliga i företaget anställda, eller kanhända för flera företag inom ett visst område att kasta i vågskålen.

Detta visade allt klarare nödvändigheten av ett enhetligt uppträdande i första hand på arbetsplatsen och i andra hand inom hela den industri, vartill arbetsplatsen hörde. Det var dessa erfarenheter, som gjorde frågan om industriförbund aktuell och som förde den fram till beslut på de närmast före krisen hållna kongresserna.

Den 1922 hållna kongressen beslöt ytterligare understryka nödvändigheten av övergång till industriförbundsformen samt att denna omorganisation skall vara genomförd med utgången av år 1925.

*

Kvinnorna ha i regeln anslutit sig till de av männen skapade fackföreningarna och förbunden. Endast i ett par fall ha förekommit särskilda kvinnoorganisationer. Sålunda bildade sömmerskorna inom handskmakarefacket både egna fackföreningar och ett eget förbund. Förbundet ansökte om inträde i Landsorganisationen, men blev hänvisat till att uppgå i Handskarbetareförbundet, som redan tillhörde Landsorganisationen. En sådan sammanslagning kom även något senare till stånd.

År 1902 bildades därjämte ett förbund, benämnt *Kvinnornas fackförbund*,* som man avsåg att vara en centralorganisation för i främsta rummet sådana kvinnliga fackföreningar, vilka icke kunde hänvisas till något särskilt förbund. Särskilt var det en del sömmerskefackföreningar, som anslöto sig hit. Förbundet beviljades inträde i Landsorganisationen, men det visade sig snart, att dess förutsättningar att leva ett självständigt liv ej voro så stora, varför förbundet, nyåret 1909, upplöstes och större delen av dess medlemmar uppgingo i Skrädderiarbetareförbundet.

Sedan den tiden har ingen uppdelning efter kön förekommit, uttan alla arbetat inom den gemensamma organisationsramen. Nedanstående tabell visar både det ökade intresse, som kvinnorna visa organisationen, och den ökade förekomsten av kvinnor inom den industriella verksamheten.

*

Antalet till Landsorganisationen anslutna förbund, fackföreningar och medlemmar 1899—1922.

År	Förb.	Antal avd.	Män	Kvinnor	Summa medl.
1899	1/7	16	664	37,497	26 37,523
1900	21/12	23	787	42,546	1,029 43,575
1901	..	24	852	41,187	1,142 42,329
1902	..	26	797	38,255	1,290 39,545
1903	..	24	880	45,329	2,491 47,820
1904	..	30	1,172	75,713	6,023 81,736
1905	..	30	1,291	79,888	6,747 86,635
1906	..	31	1,726	132,003	12,392 144,395
1907	..	30	2,144	169,343	16,883 186,226
1908	..	28	2,172	148,990	13,401 162,391
1909	..	29	1,829	99,723	8,356 108,079
1910	..	27	1,576	79,461	5,715 85,176

* Vi få härvid erinra att Kvinnornas fackförbund existerade under en för fackföreningsrörelsen särskilt svår tid i vårt land. Det var åren som gingo före storstrejken med sina strider och stora uttaxeringar.

Red.

År	Förb.	Antal avd.	Män	Kvinnor	Summa medl.
1911	..	26	1,449	75,456	4,470 79,926
1912	..	27	1,392	81,200	4,322 85,522
1913	..	26	1,433	91,989	5,263 97,252
1914	..	27	1,478	95,693	5,514 101,207
1915	..	27	1,502	104,652	6,056 110,708
1916	..	28	1,672	132,564	8,238 140,802
1917	..	28	1,953	171,744	14,402 186,146
1918	..	39	2,305	198,396	23,789 222,185
1919	..	31	2,652	230,994	28,002 258,996
1920	..	31	2,799	247,242	32,787 280,029
1921	..	32	2,783	226,219	26,142 252,361
1922	..	33	3,207	267,783	25,134 292,917

Att medlemsantalet ej har nått större påverkan av de senaste svåra årens påfrestningar talar sitt tydliga språk om att rörelsen har nått en glädjande stabilitet. Vi hoppas att detta må för framtiden ge åt rörelsen ökad förmåga att föra arbetareklassen fram till ökat välstånd och inflytande.

Ännu gäller vad C. N. Carleson skrev, då Landsorganisationen passerat de första 10 åren:

"Arbetsfolk — i dina växande förbund läggas framåt tidens nya vägar. Arbetsfolk — du ökar landets pund När i folksjäls ödebygder

Odlas sammanhållnings tegar.
Arbetsfolk — du skapar nya dygder
Med kulturens trollstav förd
Över fält för framtids rika skörd."

Per Bergman.

Hjälp de tyska och franska socialdemokraterna!

Till avdelningarna har i dagarna utgått cirkulär med uppmaning att hjälpa socialdemokraterna i Tyskland och Frankrike. Vi hoppas att avdelningarna beakta denna vädjan och söka genom insamling eller anslag ur kassorna deltaga i densamma. Medlen skola sändas direkt till partistyrelsen. Helt nyligen har också kommit en vädjan om hjälp från Tysklands socialdemokratiska kvinnor. De, som vilja sända bidrag till dem, skola insända beloppen till förbundskassören. Redovisning härför i Morgonbris.

ETT GOTT NYTT ÅR!

önskas alla Morgonbris läsare och medarbetare.

På barnavårdskonferens och i barnavårdsarbete.

Den 3—7 december hölls i Stockholm Svenska Fattigvårdsförbundets sjätte instruktionskurs för barnavårdsnämnder och barnavårdsmän med en ovanligt stor tillslutning. Då nu sex år förflutit sedan barnlagarna trädde i kraft skulle man ju kunnat tänka sig, att den hunnit bli både känd och prövad och att instruktion ej var särskilt av behovet påkallad, men ännu råder på sina håll mycken oklarhet om hur dessa lagar skola tillämpas, liksom ock luckorna i desamma upptäckts först när den praktiska erfarenheten vunnits. Kursen öppnades den 3 dec. 1923 efter några inledningsord av kyrkoherde Hagbard Isberg från Malmö, av kanslirådet G. H. von Koch. Den mesta och grundligaste instruktionen meddelades av häradshövding Holdo Edling från Kristianstad, som själv varit medlem av den kommitté som utarbetat dessa barnlagar och som utgivit "Barnlagarna av år 1917, handledning för barnavårdsnämnder och barnavårdsmän". Talaren genomgick dessa barnlagar punkt för punkt under fyra av kursdagarna, förtydligade och förklarade. Efter varje anförande hade kursdeltagare, som så önskade, rätt att framställa frågor, vilka omedelbart besvarades, en helt säkert mycket lyckligt funnen arbetsform, som gav de tveksamma ett direkt svar på sina funderingar. Att okunnigheten ännu mångstades är ganska stor kunde man förstå av de ofta ganska enkla frågor som framställdes och man fick också klart för sig att det är stor skillnad emellan barnavårdsmannen i stad, som får det ena förordnandet efter det andra och snabbt vinner säkerhet i arbetet och barnavårdsmannen på landet, som får ett enda fall, möjligen ett par. Där har barnavårdsmannen att, utan den minsta hjälp, kanske också utan den handledning ovan nämnda, söka finna en arbetsform och komma till ett resultat. Vid flera tillfällen skildrades också i starka färger en sådan barnavårdsmans besvärligheter och bryderi.

Andra dagen upptog utom häradshövding Edling endast sekreteraren i Svenska Fattigvårdsförbundet Hirschs föredrag om fattigvårdslagen av 1918 och barnavårdslagarna. Tal. betonade att fattigvårdslagen såväl som barnlagarna äro frukten av gammal god lagkultur och präglade av sann humanism. Ett samarbete mellan båda dessa lagars handhavare och vårdare är därför nödvändigt. Av Stockholms nära sjutusen barnavårdsfall har ej mindre än ettusenfemhundra åtnjutit fattigvård i

någon form. Det förefaller som om talaren tyckte att denna siffra var bra hög, en uppfattning som säkert delas av fattigvårdsfolket i allmänhet, men barnavårdsmännen, som veta att deras klientel i stort sett tillhör de mindre bemedlade och de obemedlade samhällsgrupperna finna det storartat att endast omkring 22 % behöva anlita fattigvården under det att de 78 % reda sig själva. Vid flera tillfällen skorrade dissonansen hårt igenom från fattigvårdshall, där man tydligen har den uppfattningen att så snart en ogift moder begär understöd åt sitt barn är det barnavårdsmannen som försummat att ordna avtalsfrågan. Efter ett av häradshövding Edlings föredrag undrade någon barnavårdsnämndsmedlem huru barnavårdsmän borde förfara i sådant fall att moder haft umgänge med två eller flera män under samma tid. Då häradshövding Edling svarade att man i sådant fall borde ställa saken på framtiden undrade sekreterare Hirsch hur detta råd kunde stå i överensstämmelse med lagens bokstav att faderskapet skyndsamt, ofördröjligen skulle fastställas, den enda punkt i barnavårdslagarna som fattigvårdsfolket tycks riktigt känna till.

Ett förtjusande föredrag hölls av fröken Ebba Pauli om barnavårdsmannen som uppfostrare. Buret av stark känsla och varm kärlek till barnen gjorde föredraget, som på begäran kommer att tryckas, ett starkt intryck på samtliga åhörare. Ett förslag av talarinnan att låta frivillig barnavårdsmän övertaga förordnandet sedan avlönad barnavårdsmän utrett, låter sig näppeligen praktiskt genomföra. Barnavårdsmannen får ofta göra den erfarenheten att ett utomäktenskapligt barns öde försämrats. Det förhållande som varit lugnt och bra kan helt plötsligt bli bråkigt och besvärligt. Förlovade bli osams, andra förhållande inledas, barnmodern eller barnafadern gifter sig med annan och konflikter uppstå om betalningen, fosterföräldrar bli sjuka eller dö, barnet måste flyttas kanske i den mest kritiska åldern, återvända till endera av föräldrarna och den frivilliga barnavårdsmannen kommer inför oförutsedda besvärligheter.

Ett av rik erfarenhet och verkligt levande intresse för fosterbarnets nöd, var Anna Lindhagens om Vad man bör iakttaga vid utackordering av barn. Utgående från tanken: vad skulle jag själv känt när jag var barn, skildrade talarinnan fosterbarnens besvärligheter när betalningen av

en eller annan anledning uteblir eller anses för låg. Från sin verksamhet som inspektör vid Stockholms utackorderingsbyrå, eller som den mera populärt kallas U. B., visade tal. på utackorderingsbrister och framhöll önskvärdheten av mindre och billigare barnhem samt god betalning till goda fosterhem. Barnlagarna av år 1917, som givit moder större möjlighet att få vara samman med sitt barn har dessutom tvingat fram behovet av hem där moder och barn få bo gemensamt.

Andre stadsfogden i Stockholm, herr Levander, höll ett intressant föredrag om införselinstitutet och de principer efter vilka införsel beviljas. Talaren hade den uppfattningen att om man för hårt presade barnafäderna skapade man endast betalningsskolkare. Under de sex år barnlagarna ha tillämpats har i runt tal 600,000 kronor uttagits genom införsel i Stockholm, till de utomäktenskapliga barnen.

Professor Jundells föredrag om modern och barnet i dess första levnadsår var både roligt och intressant och buret av stor sakkunskap.

Inspektören för Stockholms stads barnavårdsmän, komminister Tord Ström, höll flera uppmärksammade föredrag under kursen. Den erfarenhet landets största barnavårdssamhälle samlat under sex år, de svårigheter som övervunnits, de resultat man kommit till, de arbetsmetoder som tillämpas och det arbetsmateriel som utarbetats demonstrerades av pastor Ström under livligt intresse från deltagarna och när på onsdagskvällen ett hundratal personer inbjudits till nämndens lokaler för att på ort och ställe taga del av arbetet i Stockholm, voro dessa lokaler till trängsel fyllda.

Många voro också de barnavårdsnämnder i landsorten och barnavårdsmän som per post kände någon eller några av Stockholms barnavårdsmän och gång efter annan blev man ombedd att föreställa den eller den som man ville bli personligen bekant med.

Pastor Ström redogjorde också för barnavårdsmännens förmedling av betalningen genom kassan och omtalade att omkring fyrtiofemtusen kronor i månaden passera kassan, alltså över en halv miljon kronor om året, detta i fall där betalningen annars helt eller delvis uteblivit.

(Forts. i nästa n:r.)

ETT GOTT NYTT ÅR!

med gott samarbete, krafter och friskt sinne till kommande arbetsfyllda dagar, önskas förbundsmedlemmarna av

Förbundsstyrelsen.

Från agitationen under hösten.

Tankar och intryck från höstens agitation.

Ute på agitationsresor blir man alltid i tillfälle att se en hel del missförhållanden, som man känner behov av att påtala, för att om möjligt åstadkomma rättelse. Så även vid mina resor denna höst. Man blir naturligtvis också i tillfälle göra en del glädjande iakttagelser, men som slutet alltid bör vara gott, börjar jag med det tråkigaste.

Först och främst är inte samarbetet mellan arbetarkommuner och kvinnoklubbar som det borde vara. Bara det att man behöver tala om samarbete bevisar att något är på tok. Genom anslutningen till arbetarkommunerna äro ju kvinnoklubbarnas medlemmar även medlemmar i kommunerna, och som sådana ha de både rättighet och skyldighet att deltaga i arbetet inom dessa, och kunna därigenom även öva inflytande på detsamma. Arbetarkommunerna äro inte föreningar som endast höra våra manliga partivänner till, utan de äro i lika hög grad våra organisationer, och våra manliga partikamrater ha även skyldighet att verka för kvinnornas anslutning till partiet detta t. o. m. bland sina egna hustrur.

Inte så sällan kommer man dock till platser där man nästan får en känsla av, att ett stort svalg är befäst mellan våra kvinnoklubbar och arbetarkommuner, och ingendera parten tycks ha någon aning om hur den andra arbetar. Detta är givetvis missförhållanden, som böra, ja, måste bortarbetas fortast möjligt.

Så en annan sak. När det gäller själva arbetet inom våra klubbar stå en hel del av våra medlemmar ganska handfallna. Nog anse de att de behöva lära sig något, och nog är det en hel del saker som de vilja ha reda på, men de vilja inte själva göra sig någon möda, utan föredraga helst att vara passiva och bara fordra av andra. De vilja gärna ha frågor upp till diskussion, men andra böra föreslå dem, andra böra inleda dem, och själva ha de inte ens lust att yttra sig. Och dock är det först sedan man börjat arbeta med själv, som man verkligen kan ha utsikter vinna några kunskaper. Om vi någonsin kunde lära oss förstå, att det är just genom de personliga insatser vi göra, genom vårt eget arbete alltså, som vi inom våra klubbar ska fostra oss själva till tänkande människor och dugande medborgare. Om vi i vårt arbete kunde få in den hänförelse, som verkligen dreve oss att offra någon möda på vårt upplysningsarbete, då skulle

även detta arbete för oss få ett annat innehåll, det skulle bli oss en källa till glädje, i stället för att det nu många gånger är en källa till missnöje.

Bland nyare och svagare klubbar har det av förbundsstyrelsen, under föregående höst, påbörjade enklare instruktionsarbetet en ganska stor uppgift att fylla, och bör därför inte slopas med detsamma. Ännu ha vi många klubbar kvar, som äro i stort behov av den uppräckning, som ett dylikt instruktionsmöte ger, ännu ha vi många klubbar, som behöva ett handtag då och då för att kunna hålla arbetet i gång.

En mycket viktig uppgift för våra kvinnoklubbar är också att rensa ut allt busliv och alla osunda nöjestillställningar från våra Folkets hus. Det har på senare tider skrivits så mycket i tidningarna om nöjeslivet i våra parker och möteslokaler, och jag har förut varit övertygad om att skiltringarna varit mer eller mindre övedrivna. Nu har jag dock varit i tillfälle att med egna ögon se saker, som jag trodde för längesedan bannlysta från våra Folkets hus, om de nu ens någon gång fått passera där.

Visst måste ungdomen få tillfälle att roa sig, men nöjet blir inte mindre, om detta sker på ett hyfsat och anständigt sätt. Man gör inte arbetarrörelsen någon tjänst med att draga folk till våra lokaler genom att låta dem leka huskrog där. Det drar endast ner hela rörelsen, skrämer bort anständigt folk och hur det inverkar på ungdomens fostran behöver knappast påpekas.

Nej kvinnorna måste ta som sin uppgift att rensa bort allt busliv från våra sammankomster och nöjen, de måste skapa fram en anda som lär arbetarna, och framförallt den uppväxande arbetarungdomen att hålla hela vår rörelse och våra Folkets hus i helgd.

Det är dock inte bara nedslående iakttagelser man gör vid dessa resor. Ibland träffar man klubbar vars medlemmar äro riktigt pigga och duktiga, och som ha det rätta greppet på bildnings- och föreningsarbetet, och som även ha sina medlemmar som representanter i alla de olika samhällsinstitutionerna. Och man får också vara med om riktigt trevliga samkväm, där den bästa feststämning råder. Där klubbarna förstå konsten att anordna trevliga agitationsmöten där lyckas det också i de allra flesta fall att samla publik.

— — —

Ett särskilt kapitel borde denna gång ägnas Hälsingborg, och denna stads stiliga

kooperativa affärer, vilka jag genom vänligt tillmötesgående från dess styrelse, blev i tillfälle att ta i betraktande. Detta blev verkligen en upplevelse som inte glömmes så lätt.

Både huvudaffären och alla de många filialerna, vilka sträcka sig ända till Ramlösa, äro inrymda i nya tidsenliga lokaler, i föreningens egna fastigheter. Nya filialer upprättas oavbrutet, en skulle öppnas i början av dec., och kooperationen tycks faktiskt vara på marsch att erövra hela Hälsingborg, och det vore lyckligt om vi överallt i vårt land hade hunnit lika långt i detta avseende.

Lyckas vi bara få alla husmödrar besjälade av kooperationens idéer, så är segern även på det området given, och därför böra vi göra allt för att väcka dem till förståelse för denna sak. Det är inte den minst viktiga grenen i arbetarklassens frigörelsesträvanden.

H. F.

I masriket.

Min agitationsturné i Dalarna den 10—23 nov. blev icke vad jag väntat. Av flera orsaker. Det mest förunderliga är att inga föreningar kunna få föredrag den dagen som är bäst för deras möten. De föreningar, som få lär- och söndagar, har det värst, ty alla Folkets hus och ordenslokaler nu för tiden, med få undantag, äro upptagna av biograf- eller baltställningar; all idell verksamhet får vila till vardagarna. Och de föreningar, som få vardagen, äro djupt nedslagna över att det icke går att ordna möten just där på en vardag. Följden: en turné med 14 möten besökta av högst 600 personer!

Det är också ett gemensamt drag hos den publik man för tillfället vill nå, att om också lokalen ligger 3 meter ifrån hemmet, om vädret är för varmt eller kallt, om det regnar eller är solsken, man icke kan begära att man skall gå ut i sådant väder. En talare däremot får lov ta sig fram, i vilket väder som helst, hur besvärligt det än är, och vara framme på bestämd tid.

Jag är övertygad om att kommitterade gjort sitt bästa för att resultatet skulle bli bra. Nu är det ju dock så; att en del organisationer anse sig ha gjort sitt och väl det om de hyra lokal och spika upp affischer, under det andra äro i oro över att icke ha gjort tillräckligt, även om de ordnat med festprogram o. d. Allting är ju relativt här i världen, så ock män-

niskornas begrepp om plikt och skyldighet i det ena som andra fallet.

Jag besökte Långshyttan, Stjärnsund, Horndal, Krylbo, Avesta, Hedemora, Säter, Borlänge, Mora, Vansbro, Grängesberg, Söderbärke, Korsnäs och Falun. I Krylbo bildades en klubb, som fick en utomordentligt bra sammansatt styrelse, och där arbetarkommunen är full av intresse för den nybildade lilla klubben. I Vansbro antecknade sig ett antal av de kvinnliga närvarande för en klubb, men som ingen ansåg sig våga bli den sammankallande, fick arb.-kom. ta hand om saken. Skulle man döma av de närvarande männens intresse skulle klubben kanske vara till redan då detta läses. I Söderbärke, där arbetarrörelsen funnits i längan, längan tid, och där vi har Sverges äldsta Folkets hus, om de icke narrades! — fanns icke en möjlighet att få en klubb. Långshyttan, Stjärnsund, Hedemora voro ljuspunkterna vad publiktillslutning beträffar.

I Hedemora ha vi Haggården, länets anstalt för bild- och obildbara barn. Vi besökte anstalten och fick det intrycket att allt var gott, om man nu vågar ta fasta på intrycket vid en hastig titt på några timmar. I Falun ha vi högsätet där, vi har V. U. förlagt, där var mötet festligt ordnat, och att det ändå icke blev köbildning, kan då icke styrelsen göras ansvarig för. Där har kvinnoklubben varit initiativtagare och drivfjädern för ordnandet av ett barnbördshus. De ha ju också två styrelseledamöter samt 2 suppleanter med. Man hade haft tur få hyra en f. d. husmodersskola, och som allt såg ljusst och vackert ut, samt de små nyfödda av hjärtans lust motionerade sina lungor medan mammorna belåtet betraktade sina små konstverk, förstod jag så väl kvinnornas glädje över att de varit med för att realisera planen. Och de äro sannerligen värda en honnör. Ordndandet av barnbördshus överallt i större samhällen är en fråga av stor betydelse. Give gud, att kvinnorna förstode detta och vi skulle ha dem inom en icke alltför avlägsen framtid. I Mora hade A. B. F. en folkhögskolekurs just då. Jag fick alltså vara nöjd med en liten, men så mycket trevligare publik.

Säter måste ha en plats för sig. Kom i regn och rusk o. s. v. och spanade förvänt efter någon politisk anförvant. Efter en timmes vandring i snöslasket anträffades de ansvariga i kommun och kvinnoklubb. De meddelade mig också, att de sett i tidningen att det skulle bli möte, samt att cirkulär kommit och att de talt om saken. På den punkten stod det alltså, och det återstod endast återfåget.

Ja, så var då mitt arbete slutfört. Träffade många kamrater, som icke glömmas så fort, fulla av energi och tro, som föra

organisationerna framåt, andra, håglösa, missmodiga, slöa och trötta, som dra förningarna bakåt.

Men trösten er! Samma sak överallt, det är enahanda över hela landet. På arbetarrörelsen i sin helhet, och då kvinnorörelsen inberäknad, kan nog användas skaldens ord:

Hur var ditt liv? — Det var storm och nöd
Och kamp i en enda veva;
Det var gäckad längtan och fåfång glöd
Och små glimtar ur malmens reva.
Jag är så glad att jag fått
leva.

Dalarne är så stort, och där finns så
oändligt mycket att göra. Och jag tror
att de som bära ansvaret både vill och
kan.

Paa gjensyn og lykke till
Disa Västberg.

På höstplöjning i Östergötland.

På en liten plats utanför den goda staden Skellefteå träffade jag en lokförare, smålänning, en trevlig själ, och det bästa av allt, man behöfve själv inte säga ett ord, bara skratta vid lämpliga tillfällen. Hans förnöjelse var att berätta om sina "antagonister i och utom tron" och han slutade alltid med: "Åh! den skulle man ha att plöja med i Småland." När man korsat Småland i alla riktningar, förstod man så väl hans uttryck och hans känslor med förresten. Jag kan inte hjälpa att det där uttrycket kom för mig gång på gång under Östgötareisan. Det är rent av märkligt vad våra manliga partivänner äro konservativa, ja, stock-konservativa. Våra kvinnoklubbar, som de allra flesta äro ganska unga till sin livslängd, ha ändå gjort den erfarenheten, och tagit lärdom av den, att vill man ha ett föredrag besökt, och välbesökt, då måste det arbetas för detsamma, då måste det arrangeras något vidare än endast ett agitations- eller politiskt föredrag. Men våra manliga kamrater tyckas ännu befinna sig kvar vid den tid då ett socialistföredrag var en sensation, något oerhört, som man måste gå och höra på, för att sedan kunna ordentligt hudflänga agitatorn. Och de ordna för sin agitation efter dessa förlagade uppfattningar. Det är inte bara när de skola ordna föredrag för Kvinnoförbundet, utan det är nästan alltid så. Jag räknar inte alls här de berömvärda undantagen och de äro förresten så få, att de knappast märkas bland den stora oförstående mängden.

När man sålunda skall beräkna 7 ar-

betarekommuner och 2 kvinnoklubbar så har man att rapportera 3 välordnade och följaktligen också vällyckade möten, nämligen de två klubbarna och en (säger och skriver 1) arbetarekommun, och det var naturligtvis en arbetarekommun där man aldrig förr haft något föredrag för eller av kvinna.

Resultatet av resan blev emellertid 2 nya klubbar, 2 kommittéer för klubbar och 5 kommissionärer för Morgonbris. De båda klubbar, Åby och Motala, som hade möten finga nya medlemmar. Efter turnéns slut hade Norrköpingsklubben passat på och inbjudit till firande av sin 17:de årsdag. En festlighet, enkel och angenäm, som våra fester alltid skola vara. Det är sådana feststämningar som äro ljuspunkterna i vårt arbete. Det är dessa ljuspunkter som bära upp det tunga i vårt organisationsarbete, som hjälper oss över förtretligheterna.

Den nya Finsonsklubben har stora förutsättningar och ett stort arbetsfält. Likaså Boxholmsklubben. Och vid Rejmyra och Borensberg blir det en hederssak för resp. kommittéer att på nyåret få sina klubbar organiserade.

Ett faktum till sist: ju flera kvinnoklubbar vi kunna få till stånd, ju flera välordnade agitationsmöten kunna vi få ute i bygderna, och vi behöva nog ännu mycket av den varan. Ingen skall dock tro, att fast en agitator gnäller över bristande intresse och allt möjligt, man på något sätt eller någon plats blir misshandlad eller illa bemött på något vis. Nej, mottagandet är alltid förstklassigt och när man väl börjat resonera, inser man att en hel del skulle ha gjorts, då hade man fått tillslutning. Och därför kan man ändå inte låta bli att tycka om allihop, både karlar och fruntimmer, ibland vill jag nästan skicka en så'n där "kram" som jag brukar skicka hem till Åsa och gubben.

Gott nytt år!

Agnes.

Brunnsviks Folkhögskolas sångbok har utgivits i en ny, omarbetad och utvidgad upplaga. Denna sångbok har redan i sin förra upplaga blivit synnerligen populär. Och då den nya upptager en hel del både gamla och nya sånger, torde den mötas med stor glädje av alla vänner till den unisona sången. Vad som gör sångboken särskilt värdefull är, att alla sånger äro försedda med noter. Sångboken kan rekvideras från A. B. F., Postfack 550, Stockholm 1, och kostar kr. 1:75. Vid rekv. av 10 ex. kr. 1:25.

Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

Stina Nordin, Karlskrona.

Karlskrona soc.-dem. klubb vill genom Morgonbris hälsa sin ordf. på bemarkelsedagen d. 2 januari och tacka henne för det goda och gedigna arbete hon utfört inom klubben, alltsedan hon i februari 1919 åtog sig ordförandeskapet. Stina Nordin har i Karlskro-

na varit banbryterska för den soc.-dem. kvinnorörelsen och sedan klubbens bildande stått i ledningen för densamma och fört den framåt med gott kamratskap.

De soc.-dem. kvinnorna i Halmstad.

Kvinnoklubben arbetar för att få medel till en Brunnsviksstipendiat.

Halmstads soc.-dem. kvinnoklubbens möte den 14 nov. blev det bästa klubbens haft på länge. Den för ett par möten sedan tillsatta kommittén hade hand om programmet, och detta blev så gediget och trevligt först och främst tack vare fröken Olga Lindströms goda uppslag och aldrig tröttnande intresse.

Fröken Lindström, som tvenne gånger besökt Brunnsviks folkhögskola, första gången efter storstrejkens dagar och sista gången senaste sommar, berättade på sitt varma, fängslande och medryckande sätt om denna, speciellt de unga arbetarnas bildningsanstalt. Det blev en skildring av Brunnsviksskolans tillkomst, de svårigheter den i början hade att kämpa emot och den vunna segern, en skildring av de bärande idéerna i denna skola och av de män som tog initiativet till densamma.

Vid fröken L:s senaste vistelse vid skolan, vilket var under den gångna sommarens studieledarekurs, hade skolans rektor framhållit som ett varmt önskemål, att det kvinnliga inslaget vid skolan skulle bli större. Särskilt hade han framhållit önskvärdheten av att skolan besöktes av till ålder och karaktär mera mognade kvinnor.

På förslag av fröken Lindström tog mötet upp till diskussion och behandling frågan om att försöka åstadkomma medel för sändandet av en stipendiat till Brunnsvik. Alla voro eniga om förslaget stora betydelse och man beslöt i görligaste mån söka anskaffa medel för realiserande av densamma. Tills vidare utsågs fyra personer, som skulle ha hand om vars en insamlingslista. Dessutom skall vid varje möte av medlemmarna upptagas frivilliga bidrag avsedda för ändamålet.

Härefter kom fröken Lindström med en stor överraskning åt mötesdeltagarna. Hon hade lyckats förmå hr Sven Scholander att efter sin kombinerade föreläsning- och sångafton på konsertsalen komma och sjunga några bitar på kvinno-

klubben. Att budskapet mottogs med tacksamhet och glädje är givet. Och hr Scholander kom och bidrog till att göra kvällen till en verklig festlighet. Han omväxlande sjöng och berättade sina trevliga historier. Tacksammare och hjärtligare applåder och mera välförtjänta blommor än de han fick av de socialdemokratiska Halmstadskvinnorna torde han inte ha fått.

Vid mötets avslutning framförde fru Anna Rex de närvarandes tack till fröken Lindström för den trevliga kväll hon berett dem samt för hennes i övrigt outtröttliga och intresserade arbete inom klubben. Och med fru Rex instämna nog alla att kvinnoklubben kan skatta sig glad och stolt så länge den kan räkna fröken Lindström bland sina medlemmar och tillgodogöra sig av hennes rika intressen och kunskaper.

Sig y n.

Alvesta.

Om det "Europeiska nödläget" talade lördagen den 8 dec. å Värendsborg i Alvesta fru Maja Björkman-Broberg från Malmö. Talarinnan gav sin talrika publik en intressant skildring över eländet ute i världen. Genom sitt sympatiska väsen i förening med en varm hängivenhet för socialismens idéer fängade talarinnan från början till slut sin publik.

Mot slutet av hennes föredrag berördes den ekonomiska sidan av vår åskådning. Publikerna manades att fördjupa sig i de ekonomiska problemen och att sluta sig till den rörelse, som kan giva människan större rättvisa. I väl valda ord värdade hon till kvinnorna att giva sina barn, innan de ge sig ut i livet, del av de ideal, som för människan framåt och uppåt och manade de församlade att tillgodogöra sig kulturens skatter, så att vi därigenom kunna bli bättre människor. Man förstär att talarinnan levt i de fattigas förhållanden, hon talade av erfarenhet. Vi gratulera den skånska kvinnorörelsen, som fått en sådan gedigen människa till sin ledare. Fru Broberg känner djupt. Sådana människor behöva vi många i vår tid.

Söndagen den 9 dec. hölls samma föredrag i Folkets hus i Växjö. En kvinnoklubb bildas efter föredraget.

Båda föredragen belönades med kraftiga applåder.

Initiativet till dessa föredrag har tagits av Avesta soc.-dem. kvinnoklubb i samråd med Växjö arbetarekommun. X.

Kvinnoklubbarnas kurs i Fagersta.

Anordnad av soc.-dem. kvinnodistriktet och A. B. F.

På leriga vägar kommo vi i skakande lastbilar till Fagersta. Att det regnade behöver jag väl inte tala om, men vad som är värt att nämnas är att alla voro på det bästa humör och att Fagerstaklubbisterna välkomnade oss med rykande hett kaffe med dopp. Kursen öppnades av Agnes Söderquist. Till föreläsningarna hade arbetarekommunen och Soc.-dem. ungdomsklubben inbjudits och när A. B. F:s riksstudieledare Yngve Hugo började sin föreläsning var salen full av folk. Ämnet för kvällens föreläsningar var: "Vårt bildningsar-

bete". Med utgångspunkt från det nuvarande läget i Europa och från den av många framkastade tanken att den europeiska kulturen gick sin undergång till mötes, gick talaren in på en analys av vad vi mena med kultur. Genom en parallell mellan barnet, som dag för dag samlar nya erfarenheter inte blott från sitt eget utan också från sin omgivnings liv, och släktet som från urtidens natt steg för steg samlat de erfarenheter efter vilka vi nu leva, visade han på arvet som vi satts att vakta. Vetenskapen är ett ljus som lyser starkare och starkare och upplyser mer och mer av det okända natt omkring oss. Så som det går barnet, så går det också mänskligheten, dess värld blir större och större. Liksom fruktan är upphovet till religionen är tvivlet upphovet till vetenskapen. Om en naturkatastrof som den i Japan en gång förstörde våra maskiner, så skulle de kunna skapas på nytt igen om det bara finnes människor nog, i vars hjärnor kulturarvet låge bevarat. Arbetarörelsen lägger mer och mer av kulturens frukter i arbetarnas händer och därmed också större och större ansvar. Ingen tid har fordrat så mycket av oss som denna. Det är ej längre nog att vara en god fackföreningsmedlem, det är ej längre nog att kunna följa en god ledare, vi måste alla sätta oss in i socialismens uppgifter, vi måste alla vara beredda till vår insats den gång produktionen helt lägges i våra händer. Vi måste var och en göra klart för oss, varför vi äro medlemmar i organisationen och vad detta förpliktigar oss till. Fackföreningsrörelsen har större mål än att skaffa oss 5 öre mer i timlön; dess mål är att skapa om hela produktionssystemet. Det är för den uppgiften vi måste skola oss.

Efter en kort paus övergick kand. Hugo till att tala om hur bildningsarbetet skall bedrivas för att verkligen ge behållning.

Först och främst, börja ej studera en sak som icke intresserar dig och studera hellre en sak grundligt än en hel massa flyktigt. Tro ej att föreläsningar, de kunna vara aldrig så bra, kunna ge en verklig insikt i ett ämne. Föreläsningarna och studiecirklarna äro endast till för att väcka intresse för studiet och ge anvisningar hur det bäst bedrives. Själv måste du arbeta dig in i ämnet. Men studiet är ej bara arbete, det måste för oss bli vila och vederkvickelse. Böckerna måste ge den näring, utan vilken vi andligen dö. Men vad vi måste komma ihåg är, att böckerna skola lära oss förstå livet och ej föra oss bort från det. Våra läsetimmar skola bli helgdagsstunder, efter vilka vi med förnyade krafter gå ut i livets kamp. Kom ihåg, om läsningsger oss bildning, beror ej så mycket på vad vi läsa som på hur vi läsa.

På kvällen hade anordnats samkväm

Bokkatalog 185

Över vår stora årsrealisation av värdefulla böcker i nya felfria exemplar, varav många fint inbundna och lämpliga som presenter, sändes gratis och franco från

BJÖRCK & BJÖRJESSON,
62 Drottninggatan, STOCKHOLM.

med ett omväxlande program: Musik, sång och uppläsning och som festens huvudpunkt ett intressant föredrag av folkskollärare David Norman om nöjeskultur.

Efter all denna andliga spis tågade vi glada fram till de dukade bord, Fagerstakamraterna bjödo oss, och kvällsmaten intogs under den gladaste stämning, som nådde sin höjdpunkt, då hr Norman i ett långt tal framhöll kvinnans alla mer eller mindre goda egenskaper. Efter en liten svängom gingo vi glada och trötta till de hem, som Fagerstakamraterna så välvilligt bjudit sina gäster.

(Forts. i nästa n.r.)

Centralförbundet för nykterhetsundervisning

anordnar år 1924

a) en social fortbildningskurs i Stockholm för lärare, folkskollinspektörer och militära befattningshavare under tiden 27 juni—26 juli. Dagtraktamente å 8 kronor samt reseersättning utbetalas.

b) en allmän utbildningskurs å Vendelsbergs folkhögskola för studie- och ungdomsledare, präster och predikantor under tiden 4—20 aug. Statsstipendium å 150 kronor utbetalas till högst 50 deltagare, varjämte tilläggsstipendier sökas hos resp. sällskap.

c) sex allmänna upplysningskurser, vartill alla intresserade äga tillträde, nämligen n:r 115 i Vänersborg 25—29 januari, 116 i Karlskrona 13—17 februari, 117 i Askersund 25—29 juni, 118 i Västerås 1—5 oktober, 119 i Strömstad 5—10 november och 120 i Gävle 26—30 november. Kursavgift 5 kronor.

Vidare bör uppmärksammas, att Centralförbundet

d) förmedlar föreläsningar och utdelar statsbidrag till dessa enligt grunder, som angivas i den av kungl. skolöverstyrelsen godkända föreläsningsskatalogen och dess supplement, vilka på begäran tillhandahållas;

e) utgiver "Tirfing, tidskrift för nykterhetsfrågans studium" under medverkan av en av skolöverstyrelsen auktoriserad redaktionskommitté, bestående av undervisningskonsulenten fil. d:r Thorild Dahlgren, förste folkskoleinspektören fil. d:r Karl Nordlund och professor Einar Sjövall. Pris pr år kr. 1:50;

f) tillhandahåller litteratur och materiell för nykterhetsfrågans studium och nykterhetsundervisningen o. s. v.

För Centralförbundet för nykterhetsundervisning:

August Ljunggren.

Tunnelgatan 19, Stockholm. Tt. 82 21.
Telegramadress: Tirfing.

BANKAKTIEBOLAGET NORDEN.

Alla slag av bankaffärer. — Högsta inlåningsränta.

Morgonbris.

Tidning för den socialdemokratiska kvinnorörelsen.

Utgives av styrelsen för Sverges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

Redaktör: Signe Wessman. A. T. Norr 244 36. Upplandsgatan 85, Stockholm.

Expedition: Anna Svensson, Grindsgatan 10, III, Stockholm Sö. St.-Tel. Söder 78 98.

Prenumerationspris: Helt år kr. 3:—, halvt år kr. 1:50; lösnnummer 25 öre.

Annonspris: Sista sidan 25 öre, textsida 40 öre pr mm.

Sverges Soc.-dem. Kvinnoförbund: Ordf. och korresp. sekreterare: Fru Signe Wessman, Upplandsgatan 85, Stockholm. A. T. Norr 244 36.

Stockholms stads, Stockholms o. Uppsala lärs soc.-dem. kvinnodistrikt. Adr.: Ordf. fröken Anna Svensson, Grindsgatan 10, Stockholm Sö. Kassör fru Sara Andersson, Igelboda, Saltjö-Duvnäs.

Sthms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.) håller ordinarie möte 1:a måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m. Obs! Lokal i D-salen, Folkets Hus. Styrelsen.

Stockholms Gamla Stadens Soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 2:dra torsdagen i månaden kl. 7.30 e. m., Stortorget 2, 2 tr. Styrelsen.

Stockholms södra kvinnoklubb (soc.-dem.) håller ordinarie sammantående 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i lokalen 1 tr., Södra Folkets Hus. Ordf. fru Beda Jansson, Blekingeg. 65, 3 tr., Stockholm. Styrelsen.

Vasastadens soc.-dem. kvinnoklubb har ord. möte 1:sta måndagen i varje månad kl. 8 e. m. å lokalen Upplandsgatan 51, 1 tr. (Gustav Vasa-automaten). Uppbörd och inskrivning varje möte. Styrelsen.

Kungsholms soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte 3:dje onsdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. St Eriksgatan 21. Korresp. sekr. fru Ellen Vidsjö, Karlsviksgatan 11, 1^{1/2}, tr. Tel. K. 35 94.

Föreningen för Hembiträden i Stockholm håller möte 1:sta torsdagen i varje månad kl. 8.30 e. m. i Folkets Hus P-sal, 3:dje torsdagen i Folkets Hus C-sal. Styrelsen.

Arvika soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 2:dra måndagen i månaden kl. 8 e. m. i Folkets Hus C-sal. Styrelsen.

Billesholms soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte i Folkets Hus i Södra Vram 2:dra tisdagen i varje månad kl. 7 e. m. Ordf. fru Anna Fors, Villorna, Billesholms gruva. Sekr. fru Gerda Lilje-roth, Billesholms gruva. Styrelsen.

Enköpings soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 4:de tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus. Styrelsen.

Eskilstuna soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 1:sta måndagen i varje månad kl. 7,30 e. m. i Folkets Hus lilla sal. Styrelsen.

Göteborgs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta tisdagen i månaden kl. 8 e. m. i Arb-föreningens H-sal; 3:dje tisdagen i månaden Bondegatan 14 kl. 8 e. m. Styrelsen.

Höganäs soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte 1:sta och 3:dje måndagen i månaden. Ordf. fru Helen Olsson, Föreningsgatan, Höganäs.

Ludvika soc.-dem. kvinnoklubb håller sina möten 2:dra måndagen i varje månad kl. 1/2, 9 i Folkets Hus' B-sal. Styrelsen.

Skivarps soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte andra söndagen i varje månad kl. 1,30 e. m. i Folkets Hus, Skivarps. Nya medlemmar vinna inträde. Styrelsen.

Spånga soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 1:sta torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus. Styrelsen.

Solna soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Huvudsta Folkets Hus och 4:de måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i Hagalunds Folkets Hus. Styrelsen.

Storfors soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten sista söndagen i varje månad kl. 3 e. m. i Folkets Hus. Styrelsen.

Sundbybergs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

Tumba soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 1:sta onsdagen i månaden kl. 6,30 e. m. i Folkets Hus, Tumba. Styrelsen.

Örgryte soc.-dem. kvinnoklubb håller möten 2 dra och 4:de onsdagen i månaden kl. 7,30 e. m. i Godtemplarlokalen, Centralallén, Gårda.

För Örgryte soc.-dem. kvinnoklubb: Tora Skoglund, ordf.